

Jaarverslag 2023

van de commissie van toezicht van Vorst

Inhoudsopgave

1.	Commissie van toezicht en klachtencommissie	1
1.1	Samenstelling van de commissie van toezicht	1
1.2	Werking van de commissie van toezicht	1
1.3	Verbeterpunten van de commissie van toezicht.....	2
1.4	Verwerking van verzoeken van gedetineerden	2
2.	De betreffende penitentiaire inrichting	3
2.1	Officiële opening van het detentiehuis	3
2.2	Het personeel	3
A.	Directiepersoneel.....	3
B.	Toezichthoudend personeel.....	3
C.	Psychosociaal personeel (PSP)	4
D.	Griffie - boekhouding	4
3.	Het toezicht: de levensomstandigheden in het DH	5
3.1	Voeding.....	5
3.2	Financiën.....	5
3.3	Contacten met de buitenwereld.....	5
3.4	Regime en activiteiten.....	6
3.5	Gezondheidszorg	7
3.6	Orde en veiligheid.....	8
4.	De drie voornaamste conclusies en aanbevelingen van de CvT voor 2024.....	9

1. Commissie van toezicht en klachtencommissie

1.1 Samenstelling van de commissie van toezicht

De commissie van toezicht (hierna CvT) telt 8 leden. Aangezien er in 2023 nog geen voorzitter of secretaris werd aangesteld, nam de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (hierna CTRG) het secretariaat op zich.

- Bauwin Nicolas: tweetalig FR lid van de CvT, criminoloog van opleiding, werkte bij Belfius, twee jaar op de dienst 'fraude' en sinds november op de dienst 'witwassen van geld'.
- Closon Marie-Christine: FR lid van de CvT, emeritus hoogleraar gezondheidseconomie, Engels en basiskennis van het Nederlands.
- De Boeck Sven: NL lid van de CvT, opleiding journalistiek en communicatie. Projectmanager en instructeur wetenschappelijke communicatie (VUB).
- Delaunois Pascal: FR lid van de CvT, journalist van opleiding, gepensioneerde, directeur van een vzw, waaronder 19 jaar op lokale missie. Lid van de KC van Sint-Gillis
- Grassi Patrick: tweetalig lid van de CvT, rechter-assessor in sociale zaken, gepensioneerde
- Jonsson Sarah: FR lid van de CvT. Juriste van opleiding. Voogd van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en opleidster van Franstalige voogden.
- Mees Stéphanie: tweetalig FR lid van de CvT, tolk (Engels, Nederlands) van opleiding en eerste auditeur, vertaalster bij de Hoge Raad voor de Justitie sinds 2000. Kan haar taken uitvoeren in het NL.
- Sevrin Eva: NL lid van de CvT, juriste van opleiding, doctoraatsstudente in de mensenrechten.

1.2 Werking van de commissie van toezicht

Tijdens haar eerste vergadering op 24 oktober 2023 besliste de nieuw samengestelde CvT om elke tweede maandag van de maand fysiek te vergaderen in het detentiehuis. De CvT beschikte nog niet over een kantoor in het detentiehuis en vergaderde dan maar in het lokaal van de familiebezoeken.

Bij gebrek aan kandidaten voor de functies van lid-voorzitter en lid-secretaris werden de administratie en het voorzitterschap van de nieuwe CvT toevertrouwd aan een coördinator van de CTRG.

De mondelinge en schriftelijke communicatie gebeurt in de taal van het lid, naar keuze het Frans of het Nederlands. Niet-tweetalige leden doen een beroep op vertaalssoftware.

De SharePoint-site van Vorst werd aangemaakt door de CTRG en wordt beheerd door de leden van de CvT van Vorst. Zij voegden er bestanden en documenten aan toe die nuttig zijn voor de werking. Ook de bezoekverslagen werden op SharePoint geplaatst.

Een coördinator van de CTRG maakte een WhatsAppgroep aan die de leden in staat zal stellen om vrij te communiceren.

Elk lid kreeg ook een CTRG-adres toegewezen.

Er werd een klachtencommissie opgericht met de volgende leden: Grassi Patrick, Sevrin Eva en Pascal Delaunois. De klachtencommissie is nog niet bijeengekomen in 2023. Dat was niet nodig omdat er geen klachten waren. In de tabel werden twee grieven geregistreerd die zullen worden opgevolgd door de maandcommissarissen.

1.3 Verbeterpunten van de commissie van toezicht

- Het melden van afwezigheden op de maandelijkse vergaderingen aanmoedigen. Indien te vaak afwezig, maatregelen nemen om de continuïteit van de dienstverlening van de CvT te garanderen (bv. de CTRG op de hoogte brengen).
- De organisatie van de maandelijkse vergaderingen in de vorm van videoconferenties stimuleren als een fysieke vergadering niet kan (bijvoorbeeld een op de twee vergaderingen via videoconferentie laten plaatsvinden).
- Het zelfstandig opstellen en wijzigen van documenten op het SharePointplatform (agenda, verslag, ...) stimuleren.

1.4 Verwerking van verzoeken van gedetineerden

Omdat het detentiehuis slechts een twintigtal bewoners heeft, besliste de CvT in 2023 om het aantal bezoeken te beperken tot minimaal twee per maand in plaats van vier zolang het DH zijn maximumcapaciteit niet heeft bereikt. De maandelijkse bezoeken werden nu eens afgelegd door één commissaris, dan weer door meerdere maandcommissarissen, zodat nieuwe leden het detentiehuis kunnen bezoeken met een commissaris die de locatie kent.

De commissie van toezicht heeft moeten wachten tot het DH een brievenbus had geïnstalleerd en de sleutels ter beschikking had gesteld. De brievenbus werd tijdens het vierde kwartaal geplaatst en de sleutel werd afgegeven aan de CTRG.

De CvT ontving twee verzoeken van een bewoner in verband met respectievelijk de installatie van een dak in de rookruimte in openlucht en de dominantie van het Frans in

het detentiehuis. De twee grieven werden geregistreerd en worden opgevolgd door de maandcommissarissen.

2. De betreffende penitentiaire inrichting

2.1 Officiële opening van het detentiehuis

Het detentiehuis (hierna DH) werd op 7 juli 2023 officieel geopend in aanwezigheid van de minister van Justitie, het DG EPI, de burgemeester van Vorst, de staatssecretaris voor de Regie der Gebouwen en de directeur van de FOD Justitie. De vroegere vrouwengevangenis van Vorst werd vanaf begin juni gerenoveerd als detentiehuis. De gebouwen waren niet meer gebruikt sinds de verhuis van de gevangenis van Vorst begin november 2022.

Personen die in het DH zijn opgesloten, worden voortaan 'bewoners' genoemd, dus niet langer 'gedetineerden'. Ze komen vrij aan, met eigen middelen, met de bagage en de persoonlijke bezittingen die ze tijdens hun detentie bij zich willen houden.

De eerste 2 bewoners kwamen op 30 juni 2023 aan. Een van de twee kwam uit de gevangenis van Sint-Gillis, de andere uit die van Leuze-en-Hainaut. Een week later kregen ze het gezelschap van twee nieuwe bewoners die uit de gevangenis van Haren kwamen. Diezelfde dag werden nog twee bewoners verwacht.

Het detentiehuis heeft een theoretische capaciteit van 57 bewoners, gespreid over 3 verdiepingen. Er zijn 51 solo- en 3 duokamers. De detentievorm is er gedifferentieerd. Dialoog staat centraal.

2.2 Het personeel

Op 20 december 2023 is het personeel van het detentiehuis van Vorst als volgt samengesteld.

A. Directiepersoneel

Directrice: Carine Cartelle (FR)

Adjunct-directrice: Lieselot Janssens (NL)

B. Toezichhoudend personeel

- 27 detentiebegeleiders, onder wie één ICT-verantwoordelijke.

De meeste begeleiders zijn Franstalig, er zijn twee extra begeleiders in opleiding in het Nederlands. Gelet op de aanwezigheid van Franstalige en Nederlandstalige bewoners is het essentieel dat het personeel doeltreffend met alle bewoners kan communiceren in hun taal. Het verbeteren van de taalkennis van het personeel in de twee landstalen of het aanwerven van meer Nederlandstalige begeleiders zou een beter wederzijds begrip bevorderen, de kwaliteit van de interactie verbeteren en bijdragen aan een inclusievere omgeving in het detentiehuis.

Uiteindelijk zal het team 29 detentiebegeleiders, 4 teamhoofden en 4 coördinatoren tellen. Momenteel is er dus een tekort aan toezichthoudend personeel.

De taken van de detentiebegeleiders omvatten het onthaal, het verstrekken van informatie over de leefregels, het inschrijven van de bewoners, het beheer van de bezoeken en de doorverwijzing naar de beschikbare diensten. Zij moeten de bewoners ook bij hun dagelijkse activiteiten begeleiden en gezamenlijke activiteiten voorstellen. Hun betrokkenheid en motivatie zijn cruciaal voor de dynamiek en het levensritme van het detentiehuis.

C. Psychosociaal personeel (PSP)

- 2 psychologen (1 NL/1 FR): de Nederlandstalige psycholoog werkt twee keer per week, de Franstalige is voltijds aanwezig.
- 2 maatschappelijk werkers (1 NL/1 FR): dezelfde verdeling is van toepassing. De Nederlandstalige maatschappelijk werker werkt twee keer per week en de Franstalige is voltijds aanwezig.

D. Griffie - boekhouding

- 2 boekhouders

Noteer dat het personeel geen uniform meer draagt, maar burgerkleding, al is de badge soms weinig zichtbaar op de gordel.

De sfeer in het detentiehuis lijkt zeer positief te zijn, met personeel dat zich goed voelt in een omgeving die meer bewegingsvrijheid biedt. Hoewel ze erkennen dat ze zich aan die nieuwe dynamiek moeten aanpassen en dat ze bepaalde reflexen verliezen, staan de medewerkers open voor verandering. Er heerst een ontspannen sfeer en iedereen lijkt betrokken te zijn bij de inrichting van de ruimtes en de opbouw van het gemeenschappelijke project.

3. Het toezicht: de levensomstandigheden in het DH

3.1 Voeding

Wat de voeding in het detentiehuis van Vorst betreft, kunnen de bewoners kiezen tussen meerdere mogelijkheden.

Bij aankomst ontvangt elke bewoner een basisvoedselpakket om in de eerste behoeften te voorzien.

De gevangenis van Sint-Gillis levert drie maaltijden per dag voor de bewoners, die gezamenlijk eten. Vervolgens biedt het detentiehuis elke bewoner de mogelijkheid om zelf te koken naargelang de persoonlijke voorkeuren en behoeften. Er is een keuken waar iedereen zijn eigen maaltijden kan bereiden. De inkoop worden in de kantine of buiten het detentiehuis gedaan. De bewoners kunnen ook extra maaltijden bestellen via bezorgingsplatforms zoals UberEats, Deliveroo of TakeAway.

3.2 Financiën

In het kader van het financiële beheer van de bewoners in het detentiehuis van Vorst is het belangrijk op te merken dat zij hun persoonlijke geld mogen houden. Momenteel staat de inrichting echter niet toe om individuele bankrekeningen te openen.

In de toekomst zal in het detentiehuis een winkel worden ingericht waar de bewoners hun inkoop kunnen doen. Noteer dat deze winkel via het budget van het steunfonds zal worden bevoorrad en dat dit momenteel op nul staat en niet gespijsd wordt. Er werd ook een sociale vestiaire ingericht, de 'vestiboetiek'. In afwachting van de opening van de winkel zullen de detentiebegeleiders de bewoners naar buiten moeten vergezellen om hun inkoop te doen.

3.3 Contacten met de buitenwereld

In het detentiehuis van Vorst kunnen de bewoners tot drie bezoeken per week ontvangen. Om ontmoetingen met familie te bevorderen, werd een lokaal voor familiebezoek ingericht, met een ruimte voor de kinderen en een keuken die voor gezinnen toegankelijk is om samen maaltijden te bereiden.

In dit deel van het detentiehuis is er ook een andere, meer traditionele bezoekeruimte met tafels en stoelen. Bovendien is er een, zij het kleine, ruimte voorbehouden voor BZT-bezoeken, met twee enkele bedden en een douche. Er zijn voorzieningen om een WC te installeren en de ruimte comfortabeler te maken.

De bewoners mogen hun gsm bij zich houden, maar het gebruik ervan is strikt beperkt tot de kamer. Het is verboden met de telefoon in de gemeenschappelijke ruimten of de tuinen te wandelen. Ook het gebruik van bluetooth-oortjes is strikt beperkt tot de kamer. Bovendien is het formeel verboden foto's te maken in het detentiehuis, inclusief van de detentiebegeleiders of van andere aanwezige personen.

Als een bewoner geen krediet meer heeft om zijn advocaat op te bellen, zal het detentiecentrum hem indien nodig een toestel bezorgen voor dit gesprek.

Noteer dat het detentiehuis in 2023 nog niet was uitgerust met wifi voor de bewoners.

3.4 Regime en activiteiten

In het kader van het proces voor het onthaal van nieuwe bewoners in het detentiehuis van Vorst geldt een **observatieperiode** van 15 dagen. Tijdens die periode worden de bewoners vergezeld tijdens hun verplaatsingen buiten hun verblijfseenheid en is het niet toegestaan om naar buiten te gaan. Noteer dat deze observatieperiode kan worden verlengd tot na de eerste 15 dagen. De verlenging van deze observatieperiode wordt niet duidelijk behandeld in het HR of in de onthaalbrochure.

Er wordt aanbevolen om gedetailleerde informatie over de regels voor de verlenging van de observatieperiode op te nemen in het HR en de onthaalbrochure. Die informatie omvat de criteria die tot een verlenging leiden, de beslissingsprocedures en de beschikbare verhaalmiddelen voor de bewoners. Met deze informatie kan het detentiehuis ervoor zorgen dat de bewoners de verlenging van de observatieperiode beter begrijpen en aanvaarden, wat bevorderlijk is voor de transparantie en de eerbiediging van hun rechten.

In het kader van het **gemeenschapsregime** dat in het detentiehuis van Vorst van kracht is, staan de deuren van de cellen overdag open, zodat de bewoners over een zekere bewegingsvrijheid beschikken. Er moet evenwel worden opgemerkt dat de bewoners geen sleutel van hun cel hebben. Ze beschikken wel over een persoonlijke sleutel van hun kast en hun nachttafel.

Elke verdieping is uitgerust met een gemeenschappelijke keuken, een televisielokaal en een washok. Het kapperslokaal bevindt zich in dezelfde ruimte als het washok, zodat de bewoners over een reeks praktische diensten beschikken op dezelfde plaats. Voor

ontspanning en vrije tijd zijn in de centrale ruimte een tafelfoetbalspel, een pingpongtafel en fauteuils beschikbaar.

De bewoners hebben ook toegang tot ingerichte **buitenruimtes**. Een eerste tuin, met toegang vanaf de gang, is uitgerust met banken en picknicktafels, alsook met een individuele wandelkoer met beplantingen waar de bewoners zich kunnen ontspannen. Een tweede tuin, ter hoogte van de gelijkvloerse verdieping, is voorzien van een fitnessstoestel voor lichaamsbeweging in de openlucht.

Ook de **sportinfrastructuur** werd gerenoveerd. Zo is er een sportzaal met nieuwe voorzieningen zoals voetbaldoelen, een volleybalnet en ballen. Op de tweede verdieping zijn een voorlopige fitnesszaal en een speel-/ontspanningslokaal beschikbaar.

De tweede verdieping herbergt ook een **bibliotheek**, maar het aanbod van boeken in het Nederlands is beperkt. Niettemin hebben de bewoners toegang tot een verscheidenheid aan alfabetisch gerangschikt leesmateriaal.

Verschillende bewoners hebben een uitgaansvergunning om buiten het detentiehuis te **werken**. Anderen staan mee in voor het onderhoud van het detentiehuis en de bouw van recreatieve ruimtes zoals een pergola en een kippenhok. Een vzw, Collectif Désistance, organiseert dagelijkse activiteiten met de bewoners. Het gebrek aan middelen en partners voor activiteiten in het Nederlands is een probleem. Er wordt aanbevolen om activiteiten en programma's te overwegen die rekening houden met de taalkundige en culturele diversiteit van de gedetineerden, en zodoende de inclusie van alle bewoners te garanderen.

3.5 Gezondheidszorg

Momenteel beschikt het detentiehuis van Vorst niet over een interne medische dienst. Nieuwe gedetineerden worden doorverwezen naar het medisch centrum van Vorst of onderzocht door de arts van de gevangenis van Sint-Gillis.

Het ontbreken van een interne medische dienst is een grote uitdaging voor het detentiehuis van Vorst. Er kunnen zich complexe situaties voordoen, zoals gedetineerden die alleen naar het ziekenhuis moeten gaan voor een medische consultatie. Dit kan tot bijkomende risico's en moeilijkheden leiden. Bovendien doet de opvang van bewoners die methadon gebruiken problemen rijzen. Zij hebben immers nood aan medische opvolging die niet altijd beschikbaar is.

Er wordt aanbevolen om de in het detentiehuis van Vorst beschikbare medische diensten te evalueren en te versterken. Mogelijk vergt dat extra medisch personeel, de invoering

van regelmatige medische consultaties in de inrichting en een betere coördinatie met de externe medische diensten. Door gepaste toegang tot de gezondheidszorg te waarborgen, kan het detentiehuis beter in de medische behoeften van de gedetineerden voorzien en hun algemene welzijn garanderen.

3.6 Orde en veiligheid

De vroegere strafcel in de gevangenis van Vorst werd omgebouwd tot een **'time-outcel' of een 'decompressiecel'** (eerste verdieping). Momenteel staat er een houten sarcofaagbed met 6 bevestigingspunten en een matras in het midden van de ruimte. Er wordt verduidelijkt dat het bedblok op deze plaats staat omdat het de toegang tot de verwarming aan het gezicht onttrekt. In deze ruimte staat er slechts één sanitair meubel. Het raam heeft doorschijnend dubbel glas. Er is afval tussen de twee glasplaten beland dat nog niet kon worden verwijderd. De ruiten zijn vuil en de spleten zitten vol spinnenwebben. Het is niet de bedoeling dat de bewoners hier de nacht kunnen doorbrengen. Er is dan ook geen beddengoed, speciale kleding, verzorgingskit, vaatwerk of lectuur.

Omdat het sarcofaagbed niet kan worden verplaatst, zal deze cel hoe dan ook niet worden gebruikt. De decompressiecel op de tweede verdieping moet nog worden ingericht.

In het detentiehuis van Vorst is er een bemiddelingsprocedure, waarbij de directie en een begeleider met een bewoner gaan praten wanneer zogenaamd 'slecht' gedrag wordt vastgesteld. Die bemiddeling wordt geregistreerd in een schrift dat in het kantoor van de directie wordt bewaard. Maar deze procedure wordt niet officieel gedocumenteerd in de onthaalbrochure of het HR. Er wordt aanbevolen om deze bemiddelingsprocedure te verduidelijken en te formaliseren, met vermelding van de bijbehorende regels en aanpak. Het documenteren van die procedure in de onthaalbrochure en het HR zou een beter begrip en meer transparantie voor de bewoners garanderen en tegelijk borg staan voor een coherente en rechtvaardige toepassing van de tuchtmaatregelen.

Als iemand **weer in hechtenis gaat**, lijken zich twee situaties te kunnen voordoen.

De onthaalbrochure en het HR verduidelijken dat een bewoner die het fundamenteel moeilijk heeft om zich aan de regels en de werking van het detentiehuis aan te passen, naar een andere inrichting zal worden overgebracht. Maar in de brochure en het HR staat ook vermeld dat elke inbreuk op het reglement kan leiden tot een tuchtrapport, vervolging

en eventueel een terugkeer naar klassieke detentie, afhankelijk van de ernst van de inbreuk.

In beide gevallen wordt benadrukt dat de terugkeer naar een klassieke gevangenis als een overplaatsing moet worden beschouwd en niet als een sanctie. Men kan zich echter terecht afvragen of de terugkeer naar een klassieke gevangenis na een inbreuk niet moet worden beschouwd als een tuchtmaatregel en dus als een sanctie.

Er wordt aanbevolen om de terugkeer naar een klassieke gevangenis in grote lijnen te verduidelijken, met name wat de gevolgen van inbreuken op het reglement betreft. Deze verduidelijking zal de bewoners in staat stellen hun rechten op de juiste manier uit te oefenen. Het resultaat zal een meer transparante en rechtvaardige leefomgeving in het detentiehuis zijn.

4. De drie voornaamste conclusies en aanbevelingen van de CvT voor 2024

Dit zijn de drie voornaamste aanbevelingen voor 2024:

- De activiteiten en programma's uitbreiden om rekening te houden met de taalkundige en culturele diversiteit van de gedetineerden: het is cruciaal dat de inclusie van alle bewoners wordt gewaarborgd met activiteiten en programma's die rekening houden met hun taalkundige en culturele diversiteit.
- De beschikbare medische diensten evalueren en versterken: bij gebrek aan een interne medische dienst is het ontzettend belangrijk om de gezondheidsbehoeften van de gedetineerden te beoordelen en de beschikbare medische diensten te versterken. Gepaste toegang tot de gezondheidszorg is essentieel voor het algemene welzijn van de gedetineerden.
- De terugkeer naar klassieke detentie verduidelijken: er is nood aan een algemene verduidelijking van de aard van de terugkeer naar detentie, met bijzondere aandacht voor de gevolgen van inbreuken op het reglement. De bewoners moeten hun rechten op gepaste wijze kunnen uitoefenen. Dat vergt een helder begrip van de gevolgen van een terugkeer naar detentie.